

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשצו

ערב שבת-קודש

פרשת נח

ה' במרחשוון ה'תש"ע

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' במרחשוון ה'תש"ע – י"ב במרחשוון ה'תש"ע

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' במרחשוון	הלכות ביאת המקדש פרק ח-ט. הלכות איסורי מזבח.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי שביתת יוי"ט פרק ז.	מליית עד. מ"ע סא. מליית צא. צב. צג.
ש"ק	ו' במרחשוון	פרק ב-ד.	פרק ח.	מליית צד. צה. צו. צז. מ"ע פו.
א'	ז' במרחשוון	פרק ה-ז.	הלי חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ס. מליית ק. צח. מ"ע סב. מליית צט.
ב'	ח' במרחשוון	הלכות מעשה הקרבנות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע סג. מליית קמו. מ"ע סד.
ג'	ט' במרחשוון	פרק ד-ו.	פרק ג.	מליית קלט. קיב. מ"ע סה.
ד'	י' במרחשוון	פרק ו-ט.	פרק ד.	מ"ע פט. מליית קמה. קמח [בהוצאת קאפח: קמט].
ה'	י"א במרחשוון	פרק י-יב.	פרק ה.	מ"ע סו. מליית קמו. מ"ע סז. מליית קב. קג. קלח.
ו'	י"ב במרחשוון	פרק יג-טו.	פרק ו.	מליית ככד. מ"ע פח. פג. מליית קנה.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ה' במרחשוון	3:51	4:38	4:59	5:55	8:36	11:25	11:55	4:59.4	5:24
ש"ק, ו' במרחשוון	3:51	4:38	5:00	5:57	8:36	11:25	11:55	4:58.3	5:23
א', ז' במרחשוון	3:52	4:39	5:00	5:58	8:36	11:24	11:55	4:57.3	5:22
ב', ח' במרחשוון	3:53	4:40	5:01	5:59	8:37	11:24	11:54	4:56.3	5:21
ג', ט' במרחשוון	3:54	4:40	5:02	5:59	8:37	11:24	11:54	4:55.3	5:20
ד', י' במרחשוון	3:54	4:41	5:03	6:00	8:37	11:24	11:54	4:54.4	5:19
ה', י"א במרחשוון	3:55	4:42	5:03	6:01	8:38	11:24	11:54	4:53.4	5:18
ו', י"ב במרחשוון	3:56	4:43	5:04	6:01	8:38	11:24	11:54	4:52.5	5:18

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
נח	4:23	5:34	4:37	5:36	4:28	5:35	4:41	5:37
לך-לך	4:16	5:28	4:30	5:30	4:20	5:28	4:34	5:31

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

"ויעקב הלך לדרכו"

מהי "דרכו" של כל יהודי? • כאשר הולכים בשליחותו של הקב"ה, בכוח השליחות של ה"צדיק כי טוב" נשיא דורנו - אין לחשוש מהסכנה בדרכים • השפעה על הזולת מתאפשרת רק כאשר "טובעים" לגמרי בחסידות, כמי המקווה המכסים כל הגוף • יש להוסיף בשיעורי לימוד החסידות ובשופי • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לדרכו, איתא בגמרא⁶ "לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב", והטוב האמיתי הוא "טוב לשמים וטוב לבריות"⁷.
והעניין בזה:

"טוב" - קאי על צדיק, כמו שכתוב⁸ "אמרו צדיק כי טוב". וגם: "טוב" בגימטריא י"ז⁹, שזהו עניין "יוסף בן שבע עשרה שנה"¹⁰, והרי ענינו של יוסף הוא - צדיק¹¹, שעליו נאמר "אמרו צדיק כי טוב"¹², והיינו, שענינו הוא לחבר נשמות בגופים עם הקב"ה. ו"שמא מילתא היא"¹³ - שבדורנו זה הנה שמו של נשיא הדור הוא יוסף, "יוסף בן שבע עשרה שנה", בגימטריא "טוב", "אמרו צדיק כי טוב הוא", שהוא נותן כוח להצליח בכל העניינים.
ועל זה אמרו "לעולם יכנס אדם בכי טוב", כדלקמן.

(6) פסחים ב, א. וש"נ.

(7) קידושין מ, א.

(8) ישעי' ג, יו"ד. וראה יומא לח, ב. וש"נ. וראה גם קידושין שם.

(9) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ וישב. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פל"ו. ובכ"מ.

(10) וישב לו, ב.

(11) ראה זח"א נט, ב ובנצ"ז שם אות ד.

(12) שער היחוד שם. ביאור"ז להצ"צ ח"א ע' קעא. סה"מ תרכ"ט ע' טז. המשך תער"ב ח"ב ריש ע' תשצד. ועוד.

(13) ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר ח"א ו, סע"א. ח"ב קעט, סע"ב. ועוד.

א. ישנו הלשון המורגל שלאחרי שמחת תורה מתחיל "ויעקב הלך לדרכו"¹⁴. - פתגם זה אמר הצמח צדק אודות שמחת תורה, וכ"ק מו"ח אדמו"ר² אמר זאת אודות שבת בראשית, שלאחרי שבת בראשית מתחיל "ויעקב הלך לדרכו".

מהו עניין "לדרכו" - הרי זה מובן מעצמו, וכבר נתבאר בכמה וכמה התוועדויות³, שכללות עניין "ויעקב הלך לדרכו" הוא דרך המלך, מלכו של עולם, שדרכו היא - כמו שכתוב באברהם אבינו⁴ "כי ידעתי (לשון חיבה) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט",

והיינו, ש"דרך הוי'" היא "לעשות צדקה ומשפט" - צדקה כפשוטו, ו"צדקה ומשפט", כמבואר בחסידות⁵ שצריך להיות משפט בצדקה, היינו, ליתן לצדקה לא רק את המותרות, אלא לשפוט את עצמו כמה מוכרח לו, וכל השאר ליתן לצדקה.

ב. והנה, בנוגע ליציאה לדרך, "ויעקב הלך

(1) לשון הכתוב - ויצא לב, ב.

(2) ראה שיחת שבת בראשית תרצ"ו ס"ג (סה"ש תרצ"ו ע' 43). וש"נ.

(3) ראה תו"מ חט"ו ע' 225. וש"נ.

(4) וירא יח, יט (ובפרש"י).

(5) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 90, ובהנסמן שם בהערה 41.

ג. ובהקדמה:

כאשר יוצאים לדרך לאחרי חודש תשרי, "ויעקב הלך לדרכו", לעסוק בענייני העולם, עובדין דחול - הרי "כל הדרכים בחזקת סכנה"¹⁴, וכמו שנתבאר לעיל... בעניין מי המכול.

אמנם, הסכנה היא רק כאשר הולכים לבד, אבל כאשר אומרים "תפלת הדרך", "שתוליכנו לשלום". . ותחזירנו לשלום", והולכים בשליחותו של הקב"ה, אזי אין חשש סכנה.

והעניין בזה:

כל נשמה היא "שליח" של הקב"ה - "אדם העליון"¹⁵, "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"¹⁶ - להשלים את הכוונה העליונה, וכאשר הולכים בתור "שליח" - "שליח" היינו מי שאינו משנה מדעת המשלח¹⁷ - אזי ישנו כוח המשלח, שיהיה "תוליכנו לשלום" ו"תחזירנו לשלום".

"תוליכנו לשלום" - היינו שנשלים את הכוונה דירידת הנשמה בגוף, ולא נישטף ב"מים הזירונים" של העולם; "ותחזירנו לשלום" - הוא עניין עבודת התשובה, שהרי תשובה היא לא רק על חטא ועוון, אלא כמו שכתוב¹⁸ "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", היינו, שכפי שנשארים בגוף, משיבים את כל העניינים למשלח, ל"אדם העליון".

ד. אמנם, על זה יש צורך ב"מוצע" - "ממוצע המחבר", "אנכי עומד בין ה' וביניכם"¹⁹, שבדורנו זה הרי הוא נשיא דורנו, "יוסף בן שבע עשרה שנה", בגימטריא טוב, "אמרו צדיק כי טוב", וכיוון שטבע הטוב להיטיב²⁰, מבטל הוא את כל הסכנות.

וזהו "לעולם... יצא בכי טוב" - שכאשר יוצאים לדרך של השנה החדשה, צריך כל אחד ליטול עמו את ה"צדיק כי טוב", היינו, להיות שלוחו, ואז יכול להיות העניין ד"ויעקב הלך לדרכו" באופן שמובטח

(14) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. ועוד.

(15) ראה לקו"ת ויקרא א, ג. ובכ"מ.

(16) בראשית א, כו.

(17) ראה רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"א ה"ב ואילך. שו"ע חו"מ סקפ"ב ס"ב ואילך.

(18) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האיזנו. ובכ"מ.

(19) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

(20) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בערה (ד"ה מספרי הח"ן).

לו ש"שלוחי מצווה אינן ניזוקין"²¹, ועד ש"יעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות"²², היינו, שעושים דירה לו יתברך הן מהעניינים של קבע ("בית") והן מהעניינים של עראי ("סוכות"), וממלאים את שליחותו של הקב"ה במילואה.

ובאופן כזה נעשית העבודה במשך כל השנה²³ - "שנה תמימה"²⁴, "להביא את חודש העיבור"²⁵, על-פי ההוראה ד"תורת ה' תמימה"²⁶, גליא תורה ופנימיות התורה²⁷, שהיא "משיבת נפש"²⁶, היינו שמקשרת את הנפש עם הגוף.

ועל-ידי זה נעשה "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברכים היו עמדי"²⁸, היינו, שגם ב"רשות הרבים", טורי דפרורדא, מבררים את ניצוצות הקדושה, עד שעושים מזה "רשות היחיד" - כפי שיתגלה באמיתיות לעתיד לבוא, על-ידי ההכנה והעבודה שבזמן הגלות, כמאמר רז"ל²⁹ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

ואז נעשה "ויבוא יעקב שלם"³⁰, בממונו בגופו ובתורתו (נשמתו)³¹, ולא כמו שהיה בדורות שלפני זה, כמו שכתוב³² במשה רבינו "צדקת ה' עשה גוי", שנשאר במדבר יחד עם בני-ישראל שנשארו שם³³, אלא באופן שהרבי ייקח ויוליך את כולנו לקראת משיח, ונדלג מתוך ריקוד ("מ'זועט אריינטאנצן") לגאולה העתידה לבוא במהרה ממש.

* * *

(21) פסחים ה, ב. וש"נ.

(22) וישלח לג, יז. וראה תו"מ ח"ג ע' 67. חט"ו ע' 239 ואילך.

(23) ראה גם שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התנועות ב) תשי"ד ס"ט ואילך (תו"מ ח"י ס"ע 119 ואילך).

(24) בהר כה, ל.

(25) ערכין לא, א (במשנה).

(26) תהלים יט, ח.

(27) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט (נרפסה גם בהוספות לסה"מ תרנ"ט).

(28) תהלים נה, יט.

(29) ע"ז ג, סע"א.

(30) וישלח לג, יח.

(31) ראה שבת לג, סע"ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(32) ברכה לג, כא.

(33) ראה במדב"ר פי"ט, יב. ועוד.

ועניין זה מרומז גם בנגלה דתורה:
הכסף משנה מבאר בדברי הרמב"ם³⁸, "שאינ
הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה, לא בעודו בתוך
המקוה".

ושואלים על זה³⁹: מה פשר דין זה ששלימות
הטהרה היא דווקא בשעה שיוצא מהמקוה!
אמנם, ברוחניות העניינים מובן העניין⁴⁰
- שהכניסה ל"מקוה" כשלעצמה אינה מספיקה,
כיוון שהכוונה היא שכאשר יוצא מה"מקוה", ונכנס
לעולם, ומתלבש בלבושי המתברר⁴¹ - יעשה שם

ה. בנוגע לעניין לימוד החסידות, אמר כ"ק מו"ח
אדמו"ר³⁴, שלא נוגע ה"כמות"; יכולים להיות
אפילו עם פתגם אחד ("איין וואָרט"), ובלבד
שיהיה הדבר בפועל, "טאַפּאַרו דאָ פּלאַחו".

אמנם, עניין זה הוא רק מצד העבודה, שעל
זה מספיק אפילו פתגם אחד; אבל מצד העניין
ד"יפוצו מעינותיך חוצה"³⁵, צריך להיות ריבוי גם
בכמות, היינו, שלא להסתפק בכך שיודעים מאמר
אחד, עשר מאמרים, מאה מאמרים, אלא צריכים
ללמוד חסידות בשופי.

כאשר יוצאים לדרך של השנה החדשה, צריך כל אחד ליטול עמו את ה"צדיק כי טוב", היינו, להיות שלוחו, ואז מובטח לו ש"שלוחי מצווה אינן ניזוקין"

דירה לו יתברך; ואם אין בכוחו שגם לאחרי היציאה
מהמקוה יהיה ניכר שטבל קודם במקוה, הרי זו ראייה
שמעיקרא לא היתה הטבילה כדבעי.

ז. וזהו שתובעים מכל אחד, שלא להסתפק
בעבודתו עם עצמו, ולטעון "אני את נפשי הצלתי",
אלא להתעסק גם עם הזולת, ולהתלבש בלבושי
המתברר ולקרב אותו כו', ודווקא אז רואים שעלתה
לו טבילה, כמאמר "אין חכם כבעל הנסיון"⁴².
ובכדי שיוכל לפעול על הזולת ולהיות "טופח
על מנת להטפוח"⁴³ - צריך ליטול עמו הרבה, היינו,
ללמוד בעצמו בריבוי, ללמוד בשופי, ועד להטביל
בזה את כל מציאותו, ובאופן שמבטל - טבילה

מה נקרא "בשופי"? - הרי זה כמו אדם
הנכנס למקוה, שצריך להיות כולו מכוסה לגמרי
("אינגאַנצן פּאַרטרונקען") במקוה, עד שמציאותו
אינה נראית כלל, ומה שרואים אין זה אלא מציאות
המים בלבד, מה שאין כן כל זמן שרואים עדיין את
מציאותו, אפילו אם בולטת מהמים שיערה אחת,
אזי לא עלתה לו טבילה, גם לא עבור האברים
המכוסים במים³⁶.

וכמו כן צריך להיות בלימוד החסידות - כלשון
הרמב"ם³⁷: "הביא נפשו במי הדעת טהור", שיטביע
בהם ("פּאַרטרינקען") גופו ונפשו הבהמית וחלקו
בעולם, כך, שלא תהיה נראית מציאותו, כיוון שנעשה
מכוסה לגמרי בחסידות.

ח. ונקודת הדברים - שהכוונה היא שלימוד
החסידות יפעל עליו באופן שיהיה רישומו ניכר
גם לאחרי לימוד החסידות.

(38) הל' אבות הטומאות ספ"ו.
(39) ראה ספר שם משמעון מהדו"ק להר"ש פאלאק (סטמור
תרכ"ב) חיו"ד סי"ח. הובא במכתב ה' מ"ח שנה זו (אג"ק
ח"ד ע' ט).

(40) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 136 ואילך.
(41) ראה סה"מ תרכ"ט ע' קפו ואילך. תרנ"ח ע' קעב ואילך.
ועוד.

(42) ראה המשך תרס"ו ע' שצ. סה"מ תש"א ע' 69. אג"ק
חט"ז ע' רלג. וש"נ.

(43) לשון חז"ל - ברכות כה, רע"ב. ועוד.

(34) שיחת שמח"ת לפני הקפות תרצ"ז סי"א (סה"ש תרצ"ז ע'
198). וש"נ.

(35) משלי ה, טז. וראה תענית ז, א. וראה גם אגה"ק דהבעש"ט
(כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

(36) ראה תו"מ חט"ו ע' 257. וש"נ.

(37) הל' מקוואות בסופן.

הדעת טהור", ואז - "יצא בכי טוב", "לך לך מארצך גו"⁵⁵, היינו, שיצא מכל העניינים כו"⁵⁶, ויקוים בו "עולם חדש ראה"⁵⁷.

והיינו, שהתורה שילמד, תגלה את שרש הנשמה, כפי שהיא בשרשה קודם הצמצום, עד לבחינת שם ואור הכלול בעצמותו, ועד להעצמות ממש (כמו שנתבאר לעיל במאמר⁵⁸), ואז, כמאמר הבעל שם טוב⁵⁹, העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו - שזהו תוכן השמחה דשמיני עצרת ושמחת תורה, שנעשה יחוד הקב"ה ובניישראל, מלכא וישראל בלחודוהו⁶⁰.

ולאחרי כן נעשה עניין "ויעקב הלך לדרכו", שיוצאים מה"מקוה" לעולם, ושם פועלים שבכל מקום יתגלה ויורגש ש"אין עוד מלבדו"⁶¹, והיינו, שעניין זה יורגש בעולם הזה הגשמי, למטה מעשרה טפחים.

* * *

ט. בנוגע לניסוך המים - ישנו שיעור: לוג אחד, או שלשה לוגין⁶². וכאשר מוסיפים יותר מהשיעור - ישנם ב' סברות: (א) כיוון שאין זה השיעור הראוי, אזי בטל כל העניין. (ב) השיעור נשאר בקיומו, כי, אף שההוספה על השיעור מבלבלת, מכל מקום, אין זה משנה את כל המציאות (כדעה הא'). אמנם, בנוגע לעניין ה"מים" ברוחניות, שזהו פנימיות התורה - אין חסרון בכך ("מאכט ניט אויס") שיהיה יותר מהשיעור... וכנ"ל, שצריכים ללמוד חסידות בשופי.

ואף שמבואר בקונטרס העבודה⁶³ שאין זה מן הראוי לקבל על עצמו הידור שאינו שייך אליו

אותיות הביטל⁴⁴ - ומאבד את מציאותו ("פארלירן זיך") ב"מי הרעת", ואז יהיה לו מה ליתן לזולת. וזהו עניין הטבילה במי המקוה - "אין מים אלא תורה"⁴⁵, ובפרטיות קאי על פנימיות התורה (כמבואר בעניין ניסוך המים, דקאי על פנימיות התורה⁴⁶, אף שבכללות קאי מים גם על נגלה דתורה⁴⁷), דהיינו, להיות שקוע בזה כל כך ("אזוי פיל פארטרונקען אין דעם"), עד ש"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁴⁸, בגילוי המשיח.

ח. (אחר כך אמר):

בנוגע לכבוד אביו וכבוד אמו, הדין הוא, שכבוד אביו קודם, מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו⁴⁹.

ועל-פי זה נשאלת השאלה⁵⁰ בנוגע לכבוד אביו וכבוד זקנו - מהו הטעם שכבוד אביו קודם⁵¹, דלכאורה צריך להיות כבוד זקנו קודם, לפי שגם אביו חייב בכבוד זקנו?

והתירוץ על זה⁵² - שנוגע לאדם מה שקרוב אליו יותר.

ובנוגע לענייננו:

מה שנוגע לנו - הרי זה הרבי, שהוא פועל אצלנו את העניין ד"יצא בכי טוב".

יקוים אפוא היעוד⁵³ "הקיצו ורגנו שוכני עפר", והוא בתוכם, והוא יוליכנו בעגלא דדין אל הגאולה השלימה.

ובכדי למהר זאת - צריכים ללמוד חסידות בשופי, לא רק ביום חמישי וביום ששי, אלא גם בכל יום⁵⁴, ועד כלשון הרמב"ם: "הביא נפשו במי

(44) סידור (עם דא"ח) סוף כוונת המקוה (קנט, סע"ד). ובכ"מ.

(45) ב"ק יז, א. וש"נ.

(46) ראה תר"מ ח"ז ע' 46 ואילך.

(47) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ס"ע ריג ואילך. וש"נ.

(48) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

(49) קידושין לא, א. רמב"ם הל' ממרים פ"ו הי"ד. טוש"ע יו"ד סר"מ ס"ד ובש"ך שם.

(50) ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"ג סל"ג.

(51) רמ"א יו"ד שם סכ"ד.

(52) ראה גם תר"מ ח"ב ע' 123.

(53) ישע"י כו, יט.

(54) ראה גם תר"מ ח"ג ע' 85. חט"ו ע' 146. חט"ז ע' 165.

(55) ר"פ לך לך.

(56) ראה גם תר"מ ח"ב ע' 120 ואילך. וש"נ.

(57) ב"ד פ"ל, ח.

(58) ד"ה נעשה אדם (לעיל ע' 115 ואילך).

(59) ראה חתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. וש"נ.

(60) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. קד, ב.

(61) ואתחנן ד, לה.

(62) סוכה מח, א (במשנה).

(63) פ"ז.

והן אם לאו - הרי זה מסתמא יפעל פעולתו. ועל דרך שאמרו חז"ל⁷² ש"גורו על פתן כו" משום יינן ועל יינן משום בנותיהן כו", היינו, שהיין כשלעצמו, אפילו אם לא יודעים מהיכן הוא, הרי זה פועל פעולתו, ומכל-שכן בקדושה, שתהיה הפעולה ד"יינן משום בנותיהן" - שסוף כל סוף ישא בת חסידית, ו"בנותיהן משום כו" - שיתחיל לעבוד את ה' כמו חסידים בעלי עבודה, עבודה בלבב שלם, שהתחלתה מ"דע⁷³ את אלקי אביך"⁷⁴.

[כ"ק אדמו"ר נתן משקה בידו הקדושה לכל הנוסעים, לסדר התוועדות במקומם, ואמר:] אלו שלוקחים את המשקה הם שלוחי מצווה, בהליכתם ובחזרתם, לערוך התוועדות חסידית על מנת להשלים את הכוונה העליונה דהפצת המעיינות חוצה בשופי.

[ציוה לנגן ניגון ה"בינוני". ניגון מאדמו"ר מהר"ש. ניגון מהצ"צ. ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבכות (כבא הרביעית - ג' פעמים), והניגון "ניע זשוריצי כלֶאֶפֶצִי".

לאחר ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה, נתן כ"ק אדמו"ר בידו הקדושה לכל הנאספים מ"כוס של ברכה". וטרם צאתו אמר:]

ייתן השם יתברך שיהיה - כנוסח שהרבי היה אומר⁷⁵ - חורף בריא ושנה שמחה (א"ג געזונטער ווינטער און אַ פריילכער יאָר"), ושיהיה "כי אנו עמך" (והתחיל לנגן הניגון החדש: "כי אנו עמך").

(מהתוועדות ש"פ בראשית, מבה"ח חשוון, ה'תשי"ז. תורת מנחם כרך חי, עמ' 160-167, בלתי מוגה)

("ער האַלט ניט דערביי") - הרי⁶⁴ מבואר ב"מבוא" לקונטרס ומעין⁶⁵, שעכשיו הוא הזמן שאין איתנו יודע עד מה בסוד הבריורים, ולכן אין מקום לטענה "סמוך לפלטיירין שלך לא הורשת כו"⁶⁶, אלא יש לפעול כל מה שבא לידו ("וואָס עס מאַכט זיך אונטערן האַנט"), ובלשון חז"ל⁶⁷ "חטוף ואכול חטוף ואשתי דעלמא דאזלינן מיניה כהילולא דמי", וכאשר מתנהגים כן, אזי נעשה לא רק "כהילולא", אלא "הילולא" (ללא כ"ף הדמיון), ונעשה עניין "דאזלינן מיניה", היינו, שנעשה בבחינת מהלך⁶⁸. ובנוגע לפועל: צריכים ללמוד חסידות, וכל אחד יוסיף ביותר על מה שלמד עד עתה, ובתוספת מרובה - על דרך המשל המובא בשערי אורה⁶⁹ מחבית מלאה מים עד שהמים נשפכים על כל גדותיה, שדווקא אז יודעים שהחבית היא מלאה, מה שאין כן כאשר המים אינם נשפכים, יתכן שחסר מים בחבית, וכאשר חסר, אזי לא יודעים כמה חסר, מעט או הרבה... ובמילא, צריכים להוסיף בשיעורי לימוד החסידות, ולא רק להוסיף כשיעור, אלא בשופי, ואז יוסיפו גם מלמעלה, בגשמיות וברוחניות, שיוכלו ללמוד מתוך הרחבה.

י. אחד העניינים המסייעים להפצת המעיינות הוא - "גדולה לגימה שמקרבת"⁷⁰. ולכן הונהג בשנים האחרונות⁷¹, שכל אלו הנוסעים מכאן, נותנים להם משקה מההתוועדות, כדי לערוך התוועדות במקומם. וכאשר הנמצאים במקומם ישתו מהמשקה שניתן בהתוועדות חסידית - הן אם ידע מהיכן הוא המשקה

(64) ראה גם תר"מ ח"י ע' 196.

(65) ע' 22.

(66) ספרי עקב יא, כד.

(67) עירובין נד, א.

(68) ראה אה"ת ויחי תטז, ב. תיט, רע"א. המשך תרס"ו ע' יח ואילך.

(69) שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב.

(70) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(71) ראה גם שיחת יום שמחת תורה דאשתקד סמ"ה (תר"מ חט"ו ע' 173). וש"נ.

(72) שבת יז, ב. וש"נ.

(73) דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב.

(74) ראה גם שיחת יום שמחת תשט"ו סל"ב (תר"מ ח"י ע' 84). וש"נ.

(75) ראה שיחת יום שמחת ה'שית בסופה (סה"ש תשי"ס ע' 381). וראה גם שיחת מוצאי ש"פ בראשית תשי"ד בסופה (תר"מ ח"י ריש ע' 141).

טהרת העולם תלויה ביחיד

מנוחת העולם מעין לעתיד

...כאשר מדברים אודות המצב שיהיה בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו - "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" - מקשרים את העניין ד"ימי עולם" עם "ימי נח", שנאמר "כי מי נח זאת לי", כנזכר לעיל בארוכה.

ועניין זה מהוה הוראה לכל אחד ואחת מישראל - מכיוון ש"התורה היא נצחית":

כאשר יהודי מתבונן סביבו ורואה ש"החושך יכסה ארץ וערפל לאומים", והוא בעצמו צריך לצאת ולהלחם עם העולם כולו, וביודעו שכאשר יוצאים למלחמה אי אפשר לדעת מי יהיה המנצח וכו', הרי יכול לבוא לידי נפילת הרוח וכיוצא בזה - הנה . . מסבירים לו את ההוראה הנלמדת מהתחלת פרשת נח:

...אף-על-פי שחן היה לפני מתן תורה, ועמד אחד ויחיד נגד העולם כולו שהיה במעמד ומצב דתכלית הירידה - הנה על-ידי עבודתו ופועלתו והנהגתו באופן ד"צדיק תמים" נחל ניצחון מוחלט בתכלית השלימות, עד כדי כך שפעל "עולם חדש" לגמרי, ופעל את העניין ד"וירח ה' את ריח הניחוח", ובאופן ד"נח נח" ב' פעמים, נייחא בעליונים ונייחא בתחתונים, כלומר, שחן לכרו פעל שכל העולם כולו יהיה במעמד ומצב דתכלית השלימות.

ועד כדי כך - בדוגמת שלימות העולם בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו . . שלכן מקשרים את העניין ד"וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" . . עם מעמד ומצב העולם בימי נח - "כימי עולם, כימי נח".

(משיחת ר"ח חשוון תשמ"ג, התוועדות תשמ"ג כרך א, עמ' 366-370)

הכוח לבירור העולם - מהשלום בתיבה

...בכדי לפעול טהרת הארץ . . נדרשים שני עניינים: א) טהרת העולם שנפעלת על-ידי הביטול ד"ותשחת" ו"חמס" בארץ על-ידי המבול ש"בלה את הכל כו'". ב) הפעולה החיובית דבירור וזיכוך העולם (ולא שבירת העולם).

ויש לומר, שבכללות נפעל זה על-ידי א) המבול שטיהר את העולם מ"מלאה הארץ חמס", על-ידי "בלה את הכל" (כל מה שחוץ מן התיבה) שבגלוי הרי זה היפך מנוחת וקיום העולם. ו(ב) תיבת נח, שעליה ציווה הקב"ה "עשה לך תיבת גו'", שבזמן המבול ("שבלה את הכל") יימצאו נח ובני ביתו בתיבה, וינצלו ממי המבול ויישארו במציאותם, ואחר כך הרי זה נותן כוח לפעול העבודה בבירור וזיכוך העולם בדרך נייחא (לעליונים ולתחתונים), לא על-ידי ביטול העולם:

...בתיבה (וכל הנמצאים בה - כל סדר השתלשלות) שרר מצב של שלום ומנוחה מעין לעתיד לבוא - "וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו'", כיוון ש"כי מלאה הארץ דעה את ה'" והיפך הגמור מהמצב בעולם אז - "מלאה הארץ חמס".]

ומזה בא הכוח, שאחר כך כאשר יהיה "צא מן התיבה" ובכל הזמנים לאחרי זה - יוכלו לפעול בירור וזיכוך העולם, באופן שהעולם עצמו יתעלה (באופן של נייחא).

(משיחת ש"פ נח תנש"א, התוועדות תנש"א כרך א, עמ' 236)

פתיחת העיר לדברים טובים

"אם המפתח בידי - ביכולתי לפתוח את הלב היהודי ואת לב האוכלוסייה בכלל" התבטא הרבי • מפתחות שהוגשו לרבי, על-ידי ראשי ערים, נתקבלו בכובד ראש ובקביעה, כי מסירת מפתח כמוה כמסירת בעלות! • איזו נבואה מתגשמת בקבלת מפתח מראש עיר שאינו יהודי, ועל ראש העיר שביטא את התרשמותו מהרבי בהחלטה להניח תפילין

תשכ"ח) מופיעה הכותרת: "מפתח הזהב של העיר לוד הוגש לכ"ק אדמו"ר שליט"א".
בידיעה נאמר בין השאר:

"מר צבי איצקוביץ, ראש העיר לוד, ביקר באחרונה בהיכלו של כ"ק אדמו"ר שליט"א והגיש לו את שי העיר לוד: מפתח הזהב שלה.

"המפתח הוגש לכ"ק אדמו"ר שליט"א לאות הוקרה על פעולותיו להתפתחות העיר, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית. כידוע, נמצאים בלוד מספר ניכר של מוסדות חינוך חב"ד וכן הוקם שם שיכון חב"ד.

"במסיבת קבלת פנים לכבוד מר איצקוביץ שנערכה לכבודו בכפר חב"ד, עם שובו מביקורו בארה"ב, תיאר את פרטי ביקורו והתרשמותו משיחתו עם כ"ק אדמו"ר שליט"א בעניינים שונים.

"מר איצקוביץ הבטיח חגיגת את עזרת העירייה להתפתחות מוסדות חב"ד בלוד.

"כזכור, הוגש לפני מספר שנים לכ"ק אדמו"ר

בגיליון רלו פורסמה רשימה מקיפה על מסירת מפתחות ערים לרבי. כאן יבואו תוספות שהגיעו לירינו מאז.

מפתח הזהב של העיר לוד

בב' אלול תשכ"ז דיווח הרב אפרים וולף להרב חדקוב ('ימי תמימים' כרך ג, עמ' 502):

"ראש העיר לוד מר צבי איצקוביץ ביקר אצלנו ומסר לנו שהיות והוא נוסע לביקור בארצות-הברית וישהה שם מתאריך 21.9.67 עד חול המועד סוכות, בהזדמנות ביקורו מעוניין להתקבל ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן הוא חושב למסור בהזדמנות זו מפתח העיר לוד לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

"בקשר למסירת המפתח חושבים אנו לסדר שישתתף בהתוועדות ו' תשרי ובהזדמנות זו שימסור את המפתח"...

בגיליון מס' 14 של 'בכרם חב"ד' (תשרי-חשוון

בשמו של ראש העיר.
הרב הכט הנציח ברשימותיו 'יחידות' זו, ובה
נאמר בין השאר ('תשורה' יום רביעי י כסלו
תשס"ט עמ' 37-36):

הרבי: אצלי אין זו בדיחה (דז'אק). כשאני מקבל
"מפתח" - הרי על-פי המובא בהלכה כשמקבלים
מפתח נהיים בעל-הבית.

הרבי: האם הוא (ראש העיר) יהודי?
הרב העכט: לא, הוא גוי. וזו הפעם הראשונה
שמוסרים [=העירייה] מפתח של עיר.

הרבי: מהיכן ידע כל העניינים, האם מסרת לו?
הרב העכט: הוא היה בחגיגות היובל [=25 שנה
לפעילות הרב העכט בניו-הייבן] שם שמע אודות
הרבי וכו'.

הרבי: הרי עכשיו הוא הזמן שצריך להיות
"ואשרו אתכם כל העמים".

הרבי: אני מקבל את ה"מפתח" לא כעניין אישי
אלא כהכרה במוסדות שיש לי הזכות לעמוד
בראשם. ומסירת המפתח הרי זו הוכחה שהוא
[=ראש העיר] מרוצה מכך שאחד מהמוסדות הוא
בעירו. וזה גם אומר שהוא מוכן לעזור למוסדות
עם כל האפשרויות שברשותו. הוא כותב יפה
מאד על "בית חנה" [=המוסד שהוקם על-ידי הרב
העכט].

הרב העכט: שהרבי יהיה בריא.

הרבי: שהחסידים יהיו בריאים ושנשמח עם
חסידים.

הרב העכט: חסידים עם הרבי תמיד שמחים.

לפתוח את הלב

בהתוועדות י' שבט תשל"ה ניגשו אישי ציבור
אל הרבי ומסרו לו איחולים ומתנות.

נציג עיריית אן-ארבור במישיגן, מר שטרן,
הגיש לרבי את מפתח העיר, והשיחה התנהלה
באנגלית (הנה תרגום חופשי כפי שהופיע ב'כפר
חב"ד' גיליון 888 עמ' 96):

הרבי: תודה רבה.

מר שטרן: זהו מפתח העיר אן-ארבור, בתודה
על עבודתכם הנפלאה.

הרבי: השם יתברך יברך אתכם שאזכה לשיחותיך

שליט"א מפתח של העיר קריית גת. זו, אפוא,
הזדמנות שנייה של הבעת רגשי ההוקרה של עיר
ואם בישראל אל כ"ק אדמו"ר שליט"א".

הרב חודוקוב מסר בטלפון לרב וולף על ביקורו
של מר איצקוביץ ('ימי תמימים' כרך ד, עמ' 34),
והרב וולף נתבקש לדווח על רשמיו (שם) וכן
"לעשות פרסום לרב ועל-דבר המפתח ושהוא
היה בהתרגשות גדולה". הרב וולף דיווח על
רשמיו העצומים של מר איצקוביץ, ובין השאר על
כך שהכריז "שלמחנה מניחי התפילין התווסף עוד
אחד והראה על עצמו... שהוא עכשיו בבחינת בעל
תשובה..." (ועוד (ראה שם עמ' 36-35)).

נכס של הרבי

בשנת תשכ"ט רכש הרה"ח הרב אברהם יצחק
שם-טוב שטח לקעמפ גן-ישראל. עם החתימה על
חוזה הקנייה קיבל מהבנק צרור גדול ובו מפתחות
המבנים בשטח, והוא מסר את כולם לרבי. הרבי
החזיר את המפתחות בתוספת הוראה לרשום את
בעלות הקעמפ על שם מוסדות חב"ד בפילדלפיה.
בתגובה אמר הרב שם-טוב לרב חודוקוב שהוא
(הרב ש"ט) יתקשה רגשית לעבוד אם הקעמפ לא
יהיה ברשות ה'מרכז לענייני חינוך' ולא ייחשב נכס
של הרבי, ולכן הוא חוזר ומבקש שה'מרכז' והרבי
ייקחו את הקעמפ לרשותם. ואכן, הרבי החזיר
את המפתחות בצירוף ברכה בכתב-ידו הקדושה,
והפעם הוסיף שמסירת המפתחות למנהל נעשית
בבחינת השאלה. במילים אחרות, הקעמפ יישאר
נכס של הרבי ויהיה ברשותו (לפי 'כפר חב"ד'
גיליון 968 עמ' 58-57).

קבלת המפתח לא כעניין אישי

בי"א ניסן תשל"ב (שנת השבעים לרבי) נכנסו
אל הרבי אישים שונים לברכו, ביניהם מייצגי
מדינות, חוגים וארגונים יהודיים גדולים. ה'יחידות'
נמשכה משעות הצהריים ועד שעות הערב. אחרון
הנכנסים היה הרה"ח הר"ר משה יצחק הכט ע"ה
מניו-הייבן, אשר מסר לרבי את 'מפתח העיר',

"בין כסה לעשור ה'תשד"מ" (צילום המכתב פורסם ב'התקשרות' גיליון רמ עמ' 12) הפותח במילים: "כנועם מאשר אני קבלת מכתבו... בצירוף מפתח העיר טבריה... ות"ח ת"ח בעד שימת לבנו..". הרבי איחל לו "הצלחה מירבית בתפקידו הכי אחראי", "ובפרט עיר שהיא מארבע העיירות הקדושות בארצנו הקדושה".

הרבי ציין כי "עזרתו לפעילי חב"ד . . . ולא בתור עוזר גרידא אלא כשותף ממש", תעמוד לו להצלחה.

פעולה מצידכם. אם המפתח בידי, ביכולתי לפתוח גם את הלב היהודי, ואת לב האוכלוסייה בכלל. **מר שטרן:** אני מבטיח לכם, אני אעזור ככל שרק אוכל.

הרבי: השם יתברך יברך אותך.

מארבע עיירות קדושות

בכ"ו אלול תשמ"ג שיגר ראש עיריית טבריה דאז, מר יגאל ביבי, מכתב לרבי ואליו צירף את מפתח העיר טבריה. הרבי בתגובה כתב לו מכתב

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת נח

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (ו,ט)

צדיק - צדקתו בקיום רצון ה' יתברך היתה באופן דתמים - בתמימות ובשלמות, במשך כל היום, לא רק בשעה שלמד והתפלל אלא גם בשעה שאכל ושתה וכו'.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

בוא אתה וכל ביתך אל התיבה (ז,א)

הפירוש ב'לכוא' אל תיבות התורה והתפילה הוא - ידיעה ברורה ומוחלטת שהעיקר הוא תורה ותפילה, ואילו כל שאר ענייני האדם הגשמיים (כדוגמת פרנסה) טפלים ומשניים. בשעה שהכרה זו קבועה בנפש האדם - גם העיסוק עצמו נהפך להיות חלק מעבודת הבורא (או לפחות אמצעי למענה), ואין חשש שה'מים רכים' של עסקי הפרנסה ישטפו אותו.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 7-8)

ויבא נח ובניו ואשתו... אל התיבה (ז,ז)

'תיבה' רומזת לתיבות התורה והתפילה. אין אדם יכול להסתפק בכך שהוא עצמו נכנס לתיבות התורה והתפילה, כלומר, שנמצא במצב של קדושה ועילוי. מחובתו 'להכניס' גם את בני ביתו - "בניו ואשתו" - אל התיבה.

יתרה מזו: חז"ל אמרו (רש"י דברים ו) "בניך - אלו התלמידים", ו'אשה' רומזת למקבל. 'בן' ו'אשה' כוללים אפוא את כל בני-ישראל, כי כל בני-ישראל, שהם קומה אחת שלמה, מקבלים זה מזה. כשאדם מכניס ל'תיבה' עוד יהודי, הוא זוכה לעזר ולסיוע מלמעלה בעבודתו הפרטית, ככתוב (פסוק טז), "ויסגור ה' בעדו". וכפי שאמרו חז"ל (תמורה טז) שכאשר העשיר משפיע לעני, מתברכים שניהם, הן הנותן והן המקבל.

(ליקוטי שיחות כרך א, עמ' 10-8)

נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו (ז,יא)

שני סוגי טרדות מונעות את האדם מעבודת ה':

"מעיינות תהום רבה" - טרדות הבאות מדברים פחותים וגשמיים, טרדות ודאגות הפרנסה וכיוצא בזה.

"ארובות השמים" - טרדות הנובעות מעניינים נעלים ורוחניים, כמו הטרדות של עסקנות ציבורית וכיוצא בזה.

העצה לשני סוגי הטרדה היא (כנ"ל) - "בוא אל התיבה", להיכנס אל תוך תיבות ואותיות התורה והתפילה.

(ליקוטי שיחות כרך א, עמ' 5)

ויהי הגשם על הארץ (ז,יב)

גם עניין בתורה שהוא בעל תוכן שלילי, כגון עונש המבול, הנה לפי הפירוש הרוחני - כפי שהתורה נלמדת בעולמות העליונים - כולו קודש. זהו שנאמר במדרש (בראשית רבה פ"ה, א): "מתחילת ברייתו של עולם לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים... עמד דור המבול ומרד בו... אמר הקב"ה יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם. הדא הוא דכתיב ויהי הגשם על הארץ" ("הגשם, כלומר, אותו הגשם שהיה מששת ימי בראשית", רש"י). היינו, שמצב העולם במשך המבול דומה למצבו הנעלה בתחילת בריאתו - עולם המקלס את הקב"ה.

(ליקוטי שיחות, כרך ל, עמ' 16)

ויהי הגשם על הארץ (ז,יב)

כשהורידן, הורידן ברחמים, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה (רש"י)

בוא וראה גודל מעלת התשובה. מאה ועשרים שנה האריך הקב"ה את אפו, אולי יחזרו אנשי הדור בתשובה, אך הם לא חזרו, דבר המעיד על עוצם ירידתם ושפלותם. ואף-על-פי-כן, גם לאחר שכבר התחיל המבול, היה הדבר תלוי באנשי דור המבול, ואילו חזרו אז בתשובה (ואפילו הרחוק של תשובה), הרי בשעתא חדא וברגעא חדא, היו מי המבול נהפכים לגשמי ברכה.

(ספר השיחות תשמ"ח כרך א, עמ' 26)

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה (ז,יב)

ולהלן (פסוק יז) הוא אומר ויהי המבול. אלא כשהורידן - הורידן ברחמים, שאם יחזרו, יהיו גשמי ברכה; כשלא חזרו, היו למבול (רש"י)

יש לתמוה, הרי בפסוקנו נאמר שהגשם ירד "ארבעים יום וארבעים לילה", ואיך היה יכול להיות גשמי ברכה?! ויש לומר על-פי המבואר בחסידות, שהמבול בא לטהר את הארץ מטומאתה, ולכן נמשך ארבעים יום, כדוגמת המקווה ששיעורו ארבעים סאה. והיינו, שהמבול הוא עונש רק עבור אנשי דור המבול, אך כשלעצמו הוא עניין חיובי, טהרת הארץ. לפי זה מובן, שהגשם - גשמי ברכה - נמשך ארבעים יום, שהרי פנימיות המבול היא גשמי ברכה, טהרת העולם.

(ליקוטי שיחות כרך כה, עמ' 26)

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים (ז,כ)

מצוות-עשה תלויות באותיות ו-ה של שם הוי', ומצוות לא-תעשה - באותיות י-ה. בני דור המבול חטאו במצוות לא-תעשה - זנות, גזל וכו' - ופגמו באותיות י-ה. לכן "חמש-עשרה (בגיטרייה י-ה) אמה מלמעלה גברו המים".

(אור התורה בראשית כרך ג, עמ' 1252)

עשרה עונים / לימוד אחר חצות / קדיש בתרא / קידוש לבנה בסידור

עשרה עונים

חבר המזכירות, הרה"ח רי"ל שי' גרונר סיפר, שבשנת האכל תש"י (וגם בשנים שלפניה), כשעבר הרבי לפני התיבה, הקפיד שיהיו עשרה עונים.

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, עומר

הלימוד שאחרי תיקון חצות

בסידור אדמו"ר הזקן, בסוף 'סדר תיקון חצות', כתב: "ואחר התיקון, אם קודם חצות ילמוד פרק אחד משניות, שכל השונה הלכות מובטח לו כו', ואם אחר חצות ילמוד בזוהר הקדוש במאמרים המדברים מענין תפלות חצות לילה".

וב'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' להרב לוי יצחק שי' ראסקין שם² כתב: "שיעור משניות קודם לכל דבר" (סידור ר' אשר ורי"ק בסוף התיקון, ועל דרך זה בסידור הר"ש...). ובשו"ע רבינו (שם³ ס"ב) סתם "לעסוק בתורה שבעל-פה עד אור היום" ושם נסמך. ברם לעת עתה לא מצאתי המקור להבחנה שבדברי רבינו בין לימוד משניות לפני חצות, ולימוד זוהר הקדוש לאחר חצות. ואולי לימוד זוהר נחשב כעין לימוד מקרא [=שזמנו

1) בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' קכד ס"ו פסק (כשאר הפוסקים) שצריך **תשעה** עונים, ובמקור חיים לבעל חוות יאיר שם ס"ד כתב: "נראה **זלכתחילה** יזהירו ויהדרו אחר **עשרה** שיענו אמן, וכן מעיקרא שיהיו י"א עם הש"ץ, דטפי עדין, כדמוכח פרק ואלו נאמרין דף לח ע"ב 'הא דאשתייר בי **עשרה** כבסי' קכח סכ"ה [וכן נעתק גם בטושו"ע שם, ובשו"ע אדמו"ר הזקן שם סעיף לח], ועיין בהג"ה ס"ב". מאידך, בכף החיים שם ס"ק יט שולל את הנהגים שעניית עשרה מלבד הש"ץ **מעכבת**: "מכאן מוכח שלא כדברי אותם... שאין אומרים 'חזרה' בעשרה מצומצמים, אלא אם כן יהיו שם עשרה מלבד הש"ץ...". עיי"ש.

2) עמ' תיב הערה 38.

3) מהדורא תניינא סי' א. וכן במהדו"ק ס"ח.

4) בלקוטי שיחות כרך לד עמ' 45 הערה 39: "ובכמה מקומות הובא על-דבר לימוד המשנה בלילה, ובתרגום לאיכה על הפסוק (בי,ט) 'קומי רוני בלילה': 'עסוקי במשנה בליליא'. וראה בכמה סידורים בסדר הלימוד (ותיקון חצות) בלילה. סידור אדמו"ר הזקן (קנגד) ובסידור תורה אור (קב,ב). [הם הדברים עליהם נסבה ההערה שבפנים]" (נסמך במהדורה החדשה של שו"ע אדה"ז, במהדו"ב הנ"ל).

רק לאחר הצות].

וציינתי לעצמי, שאמנם בשו"ע רבינו הלכות תלמוד תורה⁵ כתב: "וחכמת הקבלה תחשב בכלל שליש בתלמוד" הרי דעת רבינו שזוהר אינו בכלל מקרא, אבל כמ"מ והערות שם (במהדורה הישנה והחדשה) צויין ללקוטי תורה פ' ויקרא⁶, שהזוהר הוא בכלל מקרא. ועיין במקורות נוספים שציינ שם. (ואין לחלק בין חכמת הקבלה, דהיינו 'עץ חיים' וכדומה, לבין הזוהר שהוא על פירוש המקראות, כי כל המבואר בעץ חיים וכדומה הם אותן סודות שהזוהר מסביר במקראות).

'קדיש בתרא' לנוסח חב"ד

בסידור אדמו"ר הזקן אחר 'שיר של יום' בשחרית, כתוב לומר 'קדיש יתום', ואחרי 'קוה' כתוב לומר 'קדיש דרבנן' - 'על ישראל'. והוא קצת פלא, שהרי ידוע שקדיש דרבנן נתקן ליתומים, וכן כתב האריז"ל⁷, והרי אדמו"ר הזקן בסידורו הולך לפי הקבלה, ואיך לכאורה מחליף דוכתייהו? וכן נהוג בפועל בין אנ"ש, שהש"ץ אם אינו חיוב - מדלג קדיש יתום, ואילו קדיש 'על ישראל' הרבה אומרים אותו ללא חשש⁸.

מקום 'קידוש לבנה' בסידור

בסידור רבינו הזקן⁹ מופיע סדר 'קידוש לבנה' אחרי 'זיתן לך', ואחריו מופיעה קריאת 'הלל'. לכאורה, הסדר צריך להיות הפוך, והלל צריך להיות הראשון, כי הלל הוא בראש-חודש, וקידוש לבנה הוא רק אחרי ז' ימים מהמולד.

ורציתי ליישב בדוחק, כיוון ש'זיתן לך' נאמר במוצאי שבת-קודש, וגם קידוש לבנה נהוג לומר אז, ורבים מקפידים לקדש הלבנה במוצאי שבת קודש אפילו לפני ז' ימים משום הבישום של שבת והמלכוש של שבת¹⁰, ואולי משום כך הצמידה אדמו"ר הזקן ל'זיתן לך'. ועצ"ע.

הרב יעקב פינטו, כולל אברכים רמלה

ההערות לקטעים אלה הן הערות המערכת.

(5) פ"ב סוף ה"א.

(6) ביאור ע"פ ולא תשבית ס"ה, דף ה טור ד: "ואפשר דגם לימוד מדרש... הוא בכלל השליש במקרא". לפי שהם מדרשי מקראות... והנה אף עשיתיו, אף הוא בחי' ריבוי שמרבה בחי' רביעית... לכן בכלל 'שליש במקרא' נכלל בחינה הרביעית, שהוא לימוד פנימיות התורה... עיי"ש. וכן צויין שם ללקוטי-תורה שיר השירים סוף ד"ה לריח שמניך (הראשון), דף ג סוף טור ג: "אבל בלימוד סודות הזוהר אין השגה... והרי זה כעין לימוד המקרא... וכעין זה הוא בלימוד הזוהר ועץ חיים, ולכן הוא בכלל 'שליש במקרא'".

(7) בשער הכוונות, ענין הקדיש, ובפריעץ-חיים, שער הקדישים פרק א: "קדיש בתרא (שלאחר פיתום הקטורת) אינו מכלל הקדישים הנזכרים, לפי שכבר עלו כל העולמות, אמנם זה הקדיש נקרא 'קדיש יתמא' רוצה לומר קדיש שאומרים אותו היתומים. והענין הוא, שהקדיש הזה הוא בעולם העשיה ששם בחינת המיתה כדי להעלות כל הנשמות והנפשות, ועל כן אומרים אותו היתומים על מיתת אב ואם". ותוכנו הובא בשערי הלכה ומנהג או"ח ח"א סי' עט (והנה בבירור הנ"ל סוף אות ב) בקשר לקדיש שאחר עלינו, שהוא **'בתרא' לנוסחנו**.

(8) כפי ההוראה ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א ר"ס פ, ש"כל אחד ואחד יכול לאומרו" (וגם לא קישר זאת לש"ץ דווקא, וראה בנטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק מג ס"ז).

(9) ב'סידור עם דא' ח' דף רי ע"ב.

(10) ראה שו"ע, הג"ה ונו"כ סי' תכז ס"ב.

זמן התפילה / קדיש על פסוקים

זמן התפילה בשבת בבית כנסת חב"ד

ברצוני להעיר על כמה נקודות שנזכרו בגיליון תשפז (עמ' 15-16) בעניין זמן התפילה הראוי להיקבע בשבת בבית כנסת חב"ד.

בסיכום המאמר הנ"ל נכתב ש"אם רוב הציבור לומד חסידות כשעתיים לפני התפילה, ניתן להתפלל בשעה 10, ואם לומדים כשעה - בשעה 9. אבל אם רוב הציבור עוסקים אז בעניינים אחרים צריך להתפלל מוקדם יותר". היינו שנקט בפשיטות שמהראוי לקבוע את זמן התפילה לשעה 10, אלא שסייג זאת בתנאי שהציבור אכן לומד חסידות עד אז, שאם לא כן מהראוי להתפלל מוקדם יותר (כנראה הכוונה לזמן שרוב קהילות ישראל (עכ"פ האשכנזים החסידים) מתפללים, שהוא שעה 8 לערך). ועל כך יש להעיר:

ראשית, בנוגע להנחה הפשוטה שמהראוי לקבוע את זמן התפילה לשעה 10:

א. בגיליון הנ"ל ע' 15, צוטטו דברי הרבי שאמר לרב יאלעס ז"ל, במענה לשאלתו מה המקור להנהגה בביהכנ"ס ב"770 שמתחילים להתפלל שחרית (=בשבת) בשעה 10 בבקר: "הסדר אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר כאן היה, שהיו נעמדים לתפילה בשעה 10" - הנה מתיבת כאן משמע שלפני-כן, במקומות חנייתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כגון ריגא, אטוואצק וכיו"ב, לאו דווקא שהתפללו בשעה זו וייתכן שהתפללו בשעה מוקדמת¹ יותר². רק כשכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הגיע לארה"ב, שסגנון החיים בה הוא שסדר היום מתחיל מאוחר יותר - כמו לגבי שעת פתיחת החנויות בימות החול, שרבות מהן נפתחות לא לפני השעה 10, וכיו"ב - ובהתחשב בעובדה שבשבת קמים מאוחר יותר מימות החול, הנהיג להתפלל בשעה 10.

ואם כנים הדברים, נמצא שקביעת זמן התפילה בשבת לשעה 10 אינה דבר מקודש, ורבותינו נשיאינו מעולם לא התכוונו לזה בדווקא, אלא שכך התאים יותר לפי סגנון החיים בארה"ב.

ב. ויש להביא אסמכתא לכך מהוראה ברורה של הרבי שניתנה לציבור (לא ליחיד) כהוראה למעשה, לעניין קביעת זמן התפילה בשבת, כאשר רצו להקדימו לשעה 8 (וללמוד חסידות כשעה קודם), והרבי אישר זאת

(1) ראה ב"כפר חב"ד" גל' 1342 עמ' 28 מזכרונות הרה"ח רצ"ה פוקס במחיצת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ באוטבוצק, שהמנין של הרבי בשבת היה מתחיל בשעה תשע. ועוד שם, שגם בראש השנה התחילו בשעה זו, ושהרבי התפלל עם המנין. כמו כן התפרסם צילום טבלת סדר היום של ישיבת תומכי תמימים בלודז, ושם שהתפילה בשבת התחילה בשעה 9:00 (וראה עוד בכפ"ח שם, שבישיבה באוטבוצק למדו חסידות בשבת עד 9:30, והיו מתחילים את התפילה בסביבת עשר. ומסתברא מילתא, שאם הם לא התפללו באותו זמן של הרבי - כנראה שלא ידעו "פרק" בהתקשרות...). ומעניין לבדוק איך נהגו בלויבאוויטש, רוסטוב ולנינגרד.
(2) וראה המובא בס' "עבד מלך" (עמ' 419) ממכתבו של הרה"ח ר' יהודה לייב ראסקין הי"ד מווארשא אודות י"ב תמוז תרצ"ב שחל בשבת יקודש, בהיות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר-הקייט דרוסקניק (בדרום ליטא): "...ולמחר התחילו להתפלל בשעה 9, ואדמו"ר התפלל עם הציבור..." - המערכת.

וכתב "אינו חשוב השינוי".

[התשובה ניתנה להרה"ח ר' חיים שלמה שי' דיסקין, רב קהילת חב"ד ומנהל בית חב"ד בקריית-אטא, שבזמנו שאל את הרבי על קביעת זמן התפילה בשבת, לאחר שבית-כנסת מסוים התנה את כניסת קהילת חב"ד אליו, בין השאר, בכך שזמן התחלת התפילה בשבת יישאר בשעה 8 (וזאת חרף העובדה שבמקום הקודם בו התפללו אנ"ש חסידי חב"ד, היו רגילים להתפלל בשעה 9). בנוסף הודיע לרבי, שאנ"ש מוכנים לקבוע את השיעור בחסידות בשעה 7. והמענה על כך היה: "אינו חשוב השינוי"].

ומזה נראה שמה שחשוב בעיני רבותינו הוא לימוד חסידות לפני התפילה (הנכון הוא (לפחות?) כשעה, וכן הוא במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לעניין סדר ההנהגה בשבת מברכים, נרפס בקובץ מכתבים שבסוף התהילים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 192 ובס' המנהגים עמ' 30), אבל זמן התפילה (שיהיה דווקא בשעה מאוחרת) כנראה "אינו חשוב".

ג. ומה שכתבו על הקשר בין זמני התפילות ב-770 וסדרי הישיבה שם, שכאילו זמני התפילה של הרבי נקבעו לפי סדרי הישיבה: העובדות והזמנים שהובאו נכונים, אבל כנראה לא זה היה העיקרון היחיד לקביעת זמני התפילה. והוכחה לכך, שהרי החל משנת תשמ"ח התפללו ב-770 גם בימות החול בשעה 10, וזאת, כמדומה, לא מצד הישיבה אלא מצד הרבי. וכפרט קביעת זמן התפילה בשבתות וחגים, שלא מסתבר שהזמנים נקבעו לפי זמני הלימוד של הישיבה. וכמו שאכן מצינו שהרבי ציין - בתשובתו הנ"ל לרב יאלעס בנוגע למקור קביעת זמן התפילה בשבת - רק את הנהגת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כאן, ולא את סדרי הישיבה.

ולעניין ההנחה-המסקנה השנייה במאמר הנ"ל (הנשענת על דברי הרבי להרב משה ארעני שי') שאם ישנם כאלה המנצלים את איחור זמן התפילה לבזבוז הזמן - לא ימשיכו להתפלל בשעה 10 - יש להעיר ולהבהיר:

דברי הרבי ב'יחידות' של הרב ארעני שי' נאמרו לגבי בית-ספר למלאכה, ושם נאמר אודות הכיתות הגבוהות: "אם הם לומדים שעתים לפני התפילה, ואין ביניהם [כאלה] שמנצלים זאת לבזבוז הזמן עד 10 - יוכלו להמשיך כהסדר שהיה עד עתה". משמע שאם יש, אפילו יחידים, המנצלים זאת לבזבוז הזמן - לא ימשיכו להתפלל בשעה 10! אמנם ברור שזוהי הוראה חינוכית מיוחדת לבית-ספר למלאכה בלבד (שאינו ישיבה, אלא כשמו "בית-ספר למלאכה"), ובו כל לימוד החסידות קודם התפילה הוא חידוש, ולגבי נאמרה ההוראה שאם יש כאלה שמבזבזים את הזמן ולא נקלט אצלם כל העניין - שיתפללו (כולם) בשעה מוקדמת יותר. אך ודאי שהוראה זו אינה שייכת לישיבת תומכי תמימים או לבתי-כנסת חב"ד, שבהם לימוד החסידות קודם התפילה הוא גם מנהג וגם הכרח שאי אפשר בלעדיו, שלכן אין סיבה להקדים את זמן התפילה בגלל כאלו שאינם מנצלים את הזמן כראוי.

והמסקנה למעשה היא העיקר - ברור שהמנהג הרווח אצל חסידים הוא להתפלל בשבת בשעה מאוחרת (יחסית) כדי להקדיש את הזמן שלפני התפילה ללימוד החסידות. ואם אכן יש חולשה בקהילה מסוימת בלימוד החסידות, הרי שעל הרבנים והמשפיעים מוטלת החובה (והזכות הגדולה) לחזק את לימוד החסידות, אך לא להקדים את זמן התפילה³.

הרב יעקב הלוי הורוביץ, ראשון לציון

קדיש על פסוקים מלוקטים

ב'התקשרות' גיליונות תשנ ותשנז הובא מ'הגהות [הרבין] לסיפור רבנו הזקן'⁴ בשם ספר 'פסקי הסיפור'

(3) עכ"פ - לא כפתרון-חובה, כפי שנכתב בגיליון הנ"ל (כי עצם הדבר, עכ"פ כשיש לו סיבה, אינו מופרך לדעת הרבי, כאמור לעיל ס"ב) - המערכת.

(4) עמ' סט.

להגרא"ח נאה⁵, שלפני ברכו של ערבית סידר אדמו"ר הזקן לומר מזמור 'שיר המעלות' כולו, ולא כסידורי הרש"ש, בן-איש-חי ועוד, שסידרו לומר רק ג' פסוקים כדי לומר חצי-קדיש, כיוון שאדה"ז פוסק כהדעה שאין לומר קדיש אחר פסוקים מלוקטים אלא אחרי מזמור שלם בלבד. ובגיליון תשנ"ז שאלו על זה מאמירת קדיש אחר 'עלינו' שגם בו יש רק פסוקים מלוקטים. ובגיליון תשפ"א כתב הרב ראסקין לחלק, שפסוקים שנשתלבו לתוך תפילה שלימה דינם כ'מזמור', אבל דבריו דחוקים, והוא בעצמו הביא שם מס' 'דרכי חסד' שאין אומרים קדיש אחר 'צידוק הדין' (אלא אחרי מזמור מ"ט שאומרים אחריו) אף שגם הוא "תפילה שלימה".

הרב יעקב פינטו, כולל אברכים רמלה

5) אות סה.

6) תהילים קלד.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת נח

ו' במרחשוון

הפטרה: "רני עקרה... אמר מרחמך ה'" (ישעיה נד, א-י).¹
 בימינו אלה אין מכריזים ומברכים תענית בה"ב (ראה להלן).
 בקריאת התורה בפרשת 'לך-לך', במנחת שבת, וכן בימי שני וחמישי, קוראים לעליית 'לוי' עד 'והכנעני אז בארץ'; ו'לישראל': "וירא ה' אל אברם... וחיתה נפשי בגללך".²

יום ראשון

ז' במרחשוון

מוצאי-שבת-קודש. בתפילת ערבית כמוצאי-שבת-קודש זו, מתחילים בארץ-ישראל לשאול 'טל ומטר' בברכת השנים.³ בן ארץ-ישראל הנמצא בחוץ-לארץ וכן חו"ל הנמצא בארץ-ישראל - כל אחד מהם ישאל כבני הארץ שנמצא בה.⁴ אם התחיל לשאול בארץ-ישראל בז' במרחשוון ואחר-כך יצא לחו"ל, ממשיך לשאול כבני ארץ-ישראל; אך אם

(1) ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד.

(2) ספר-המנהגים עמ' 14. לוח כולל-חב"ד. הטעם הוא, כנראה, כדי להתחיל ולסיים בדבר טוב (רמ"א סו"ס קלח. ועיין שערי-אפרים שערי ז' סו"ז ונו"כ).

(3) שו"ע אדמוה"ז סי' קזו ס"א.

(4) והעיר על כך הרבי (שערי הלכה ומנהג או"ח ח"א סי' ע. 'התקשרות' גיליון תרמ"ד עמ' 18): "צע"ג מפני מה לא פסקו שבדעתו לחזור - במשך ימי הגשמים - ישאל מטר בשומע תפילה' כיחיד. ויש לעיין בברכיי-יוסף, ואינו תחת-ידי" (ב'התקשרות' שם צויין גם לס' אשי ישראל על ה' תפילה, פכ"ג סל"ז, וש"ג).

נעשה שליח ציבור - ישאל בחזרת-הש"ץ כבני חו"ל.⁵

אין מפסיקים להכריז 'טל ומטר' לפני תפילת שמונה-עשרה.⁶

שכח 'טל ומטר'⁷ ונזכר בתוך הברכה, קודם ה"ה של סיום הברכה, חוזר ל'ותן טל ומטר' וממשיך כסדר. נזכר אחר שאמר ה"ה שם, מסיים הברכה ואומר 'ותן טל ומטר לברכה' קודם 'תקע בשופר'.⁸ נזכר לאחר שהתחיל 'תקע', יאמר זאת בברכת 'שמע קולנו', לפני 'כי אתה שומע'. שכח גם שם, ונזכר אחר ה' של סיום הברכה, יסיים 'למדני חוקיך',⁹ יאמר 'ותן טל ומטר לברכה', וימשיך 'כי אתה שומע'. סיים הברכה, יאמר זאת שם. נזכר לאחר שהחל 'רצה', חוזר ל'ברך עלינו'. נזכר לאחר שסיים 'יהיו לרצון' האחרון, חוזר לראש התפילה.¹⁰

(5) קצות-השולחן סי' כא ס"י.

(6) לוח כולל-חב"ד. וע"פ ההנהגה בראש-חודש (ראה בגיליון 'התקשרות' הקודם; ובקל-וחומר ממנה) יש לטפוח על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור. ואכן מסר הרה"ח רי"ל שי' גרונו, שלמיטב זכרונו, פעם שאל אותו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו למה לא טפחו על השולחן להזכיר אמירת טל ומטר.

(7) מכאן ואילך על-פי שו"ע אדמוה"ז סי' קזו ס"ד-ה, ולוח כולל-חב"ד.

(8) קצות-השולחן סי' כא ס"ט, דלא כערוד-השולחן סי' קזו ס"ו.

(9) ע"פ לוח כולל-חב"ד, א' דחול-המועד סוכות, משערי-תשובה סי' קיד ס"ג ב'שם הריטב"א, וראה בנדון 'התקשרות' בגיליון הקודם, לוח השבוע הערה 28.

(10) בשערי-תשובה שם כ' בשם הריטב"א שכאשר חוזר לראש התפילה א"צ לומר אד' שפתי תפתח (ובערוד-השולחן ס"ח תמה ע"י, שהרי תיקנו לומר פסוק זה קודם התפילה, ועתה הברכות מפסיקות בינו לבין הפסוק, והן כבר בטלו). ובקצות-השולחן סי' כא בבדי-השולחן ס"ק ה' כ' שאם סיים תפילתו וחוזר לראש ה"ה ממש כמתחיל תפילה חדשה וצריך להמתין

תענית 'שני' קמא. בימינו אלה, אין נוהגים בתעניות בה"ב¹⁴, גם (ואדרבה - בעיקר) בחוגי החסידים. כמובן, הנוהגים להתענות - ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו חולשת בריאות הגוף; אך חובת הכול היא להוסיף בימי רצון' אלו בקו השמחה בגלוי, ב"פיקודי ה' ישירים, משמחי לב"¹⁵.

יום חמישי

י"א במרחשוון

תענית 'חמישי'.

עמ' 15 וש"נ.

14) במדינות אשכנז נהגו להתענות בימי שני וחמישי ושני שאחרי המועדים פסח וסוכות, לפי שחוששים שמא מתוך משתה ושמחת המועד באו לידי עבירה. והיו ממתנינים עד שייצאו חודשי ניסן ותשרי (טושו"ע ושו"ע אדמוה"ז סי' תצב). היו מברכים את המתענים בשבת שלפני-כן, ואין מברכים אותם בשבת-מברכים-החודש, וגם לא בשבת ר"ח אייר או מרחשוון (שו"ע רבינו שם ס"ד).

15) 'התועדויות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258 ואילך, וראה שם ביאור טעמו של דבר - אם כי הרבי נשיא דורנו בעצמו הקפיד להתענות בתעניות אלו, ובחודש אייר תשמ"ח אף אמר באחד הצומות 'דברי כיבושין', שמהם נעתק האמור בפנים.

שכח 'טל ומטר' ונזכר כשהגיע זמן התפילה הבאה, מתפלל בתפילה הבאה פעמיים שמונה-עשרה: הראשונה לחובת התפילה הנוכחית והשנייה כתשלומין לתפילה הקודמת. אולם אם נזכר אחר מנחת ערב-שבת, לא יתפלל בערבית של שבת שתיים. המסופק אם שאל 'טל ומטר', עד מלאות שלושים יום מהיום¹¹ [השנה - עד ערבית אור לז' כסלו ולא עד ככלל], דינו כמי ששכח לאומרו¹².

יום שני

ח' במרחשוון

הערב, יום ראשון בלילה אור ליום שני, אפשר לראשונה לקדש את הלכנה, למנהגו שממתינים עד שבעה ימים¹³ מהמולד.

כדי הילוך ד"א, ולכן פסק (גם בפנים שם) שאז יתחיל מאד שפתי תפתח. אבל להלן בבדי-השולחן סו"ס עח הביא מהשע"ת סי' תכב ס"ג ג מס' שלמי-חגיגה ע"פ הריטב"א, שגם מי שסיים לומר תחנונים וחוזר לראש התפילה, א"צ לומר פסוק זה, ונשאר בצ"ע.

11) אף הש"ץ אינו מוחזק עד ל' יום, ראה לקט ציונים והערות לשו"ע אמודה"ז סי' קיד סו"ס י.

12) על-פי שו"ע אדה"ז סי' קיד ס"י, שערי-תשובה הנ"ל בשם הריטב"א, וקצות-השולחן סי' כא ס"ו.

13) לא שלמים, ודי ביממה השביעית - 'התקשרות' גיליון תנד

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש